

KALEVALAINEN KULTTUURI SUOMALAISUUDEN PERUSPILARI

Kalevalaisuus on liitetty yhtäläisyysmerkein joko tahattomasti tai tahallisesti lähes yksinomaan kansanrunouteen ja runonlaulajiin. Kalevalaisuus on kuitenkin ollut laaja ja monimuotoinen kokonaisuus. 1800- ja 1900-luvuilla se oli Suomessa "puhdaſten karjalaisten", ortodoksiuskoisten karjalaisten yhteisöjen kansankulttuuri. Jokainen sen piirissä elänyt taitoi riittelyn ja runonlaulun, kuka vaatimattomammin, kuka loisteliaammin.

"Ainha laulettii, ku kangasta kuottii laulettii, laulettii häissä, lasta liekuttaissa, ain pit laulua olla". Näin sanoi Tiikkeinä Ohviska laulattajalleen Katri Kaukoselle Metsäpirtin Vaskelassa vielä vuonna 1935.

Kalevalaisuus oli sisäistynyt elämänmuotoon. Kalevalaisuus heijastui elintavoissa, neuvokkuudessa, luonteenlaadussa, henkisessä ja fyysisessä lujudessa, sanallisessa ilmaisussa, käsityötaidoissa, kansanparannuksessa, kaikessa.

Ruotsinvallan ja luterilaisten harjoittamista vainoista huolimatta kalevalaisia piirteitä kotiutui joka puolelle maatamme. Mm. sanonnat "Moni on kakku päältä kaunis", "Ei vara venettä kaada", "Ei tästä piot parane" ja "Pyhät on pihlajat pihalla" ovat eläviä esimerkkejä tapahtuneesta.

Kalevalaisuus oli pohdiskelua ihmiselämästä; oli elämänohjeineen, sananparsineen, kansanviisauksineen ja arvoituksineen hyvin älyllinen, huomiokykyä ja oivaltamista kehittänyt kansankulttuuri. Sen piirissä syntyi todistetusti 1200-luvulla, mahdollisesti jo aiemmin, maailman ehkä vanhin tavallisen kansan perinnöllinen sukunimijärjestelmä.

Luonnollisin selitys sukunimijärjestelmän syntymiselle on kalevalaisen kansan suuri liikkuvuus vauraan turkiskulttuurin aikana. Kausi kesti 800-luvulta alkaen aina 1500-luvulle. Sukunimestä tuli pysyvä ja yksilöllinen suvun tunnistin. Vaskeloiset ovat Waski-sukua inkeroisten eli karjalaisten suuressa heimossa.

Vanhat kronikat ja kartat kertovat rinnakkaisesti sekä alueille, kansallisuuksille että heimoille annettuja nimiä. Nimet ovat osin alkukielisiä, osin ulkopuolisten antamia, osin latinaksi muokattuja. Lisäksi nimet vaihtuvat kerroituissa puitteissa ajanjaksosta toiseen ja kronikasta toiseen. Vasta karttojen, kronikoiden, kirjoitusten ja historiallisten löydösten ryhmittely ajallisesti rinnastettaviksi luo kohtuullisen tarkan kuvan historian kulusta.

Kalevalainen kulttuurivyöhyke kattoi Viron, Inkerinmaan, Karjalan Kannaksen, Laatokan-Karjalan, Aunuksen, Raja- ja Pohjois-Karjalan sekä Vienan-Karjalan. Tukikohtia oli mm. "Seitsemän Kymen Karjalassa" Perämeren rannikolla ja Tornionjokilaaksossa.

Kalevalaisuuden olemus kumpusi kymmenien sukupolvien ketjun ja vuosisatojen, ehkä vuosituhansien perinteistä. "Noin vuodelta 949" oleva Venäjän ja sen naapurimaiden historiallinen kartta, jonka August Ludwig Schlözer on julkaissut vuonna 1791, mainitsee kansalaisuusnimen "Csudi". "Eustland" eli Eestin ja Inkerinmaan muodostama alue, "Kikialand", oikeammin Kirialand eli Karjalan Kannas, Keski-Suomen kattava alue, "Kyrialand" Laatokan-, Aunuksen-, Pohjoisja Vienan-Karjalan alueilla, "Kiaenogard", joka tarkoittanee Kainuuta, mutta on kartassa Äänisen itäpuolella, "Qven", joka tarkoittaa Kainuuta ja on merkitty Vienanmeren länsipuolelle sekä "Biarmland", Bjarmia Vienajoen itäpuolella on merkitty "Csudien" asuma-alueiksi. Lounais-Suomi on kartassa "Finland". Sen tienoilla ei ole sanaa "Csudi". Karttaa pidetään tutkijapiireissä pääpiirteiltään varsin luotettavana. **Ks. takakannen sisäpuolinen aukeama.**

Ruotsin puolelta kartassa ovat vain nimet Sigstuna, Upsala ja Birka.

"Csudi" on äänteellisesti lähellä sekä sanaa suomi että sanaa tsuudi, jolla venäläiset kutsuivat suomalaisia. Kalevalaisen kansanrunouden keräysalueet ja mainitun kartan "Csudi"-alueet ovat

käytännössä yhteneväiset. Tuo laaja "Csudi"-alue on ollut tuhat vuotta sitten kiistämättä kalevalaisten suomalaisheimojen muodostama Muinais-Suomi.

Professori Yrjö Sakari Yrjö-Koskisen mukaan maamme varsinaisia suomalaisheimoja ovat suomalaisiksi kutsutut karjalaiset ja hämäläiset. Lounais-Suomen merkittävin kansanryhmä lieene ollut finnit, mahdollisesti lappalaiset, koska sillä oli jo 900-luvulla kartoissa nimi Finland. Ruotsalaiset yleistivät sittemmin nimen kattamaan myös suomalaisten asuinalueita.

On virheellistä kutsua Suomea sen pienen nurkkauksen nimellä. Suomi on ainoa oikea nimi maallemme, kaikilla kielillä.

Suomeksi on kirjoitettu ainakin jo 1200-luvulla

Vanhimmat tunnetut suomenkieliset kirjoitukset ovat peräisin 1200-luvulta. Kyrjiilisin aakkosin tuohelle kirjoitetut tekstit on löydetty Novgorodin arkeologisissa kaivauksissa.

Laajoja suomalaisalueita hallinnut Ruotsin kuningas Gustav Vasa ylensi kansallisen kielemme päätöksellään "Jumalan sanan arvoiseksi". Hän jopa oleskeli "Itämaassaan" vuosina 1551-1556.

Kuninkaan päätös johti käytännön toimiin. Suomalaisen kirjallisuuden isäksi kutsutun Mikael Agricolan suomeksi kääntämä Uusi Testamentti ja oppikirjaksi laatima "Abckiria" ilmestyivät ilmeisesti vuonna 1543. Niitä pidetään vanhimpina suomenkielisen kirjoituksen tuotteina. Oletusta on lievennennetty sanoin "jonkinlainen suomen kielen kirjoitustraditio oli entuudestaan olemassa". Traditio oli iältään ainakin kolmesataavuotias.

Suomen kielen asema oli vakaa vielä vielä 1600-luvun alkupuoliskolla. Professori Yrjö-Koskinen on arvioinut, että kuningas Gustav II Adolf ymmärsikin sitä.

Suomenkielen tuhoamis- ja suomalaisuuden ruotsalaistamispyrkimykset

Suomen kielen asemassa tapahtui kielteinen muutos Turun piispana 1627-1652 olleen "suvaitsemattomuuden personituman", Isak Rothoviuksen aikana ja toimesta. "Hän herjasi ankarasti suomalaisia", painottaa Yrjö-Koskinen. "Koulunuorison piirissä alkoivat kiistat, kun ruotsalaiset saivat isommat edut." Kirkko järjestettiin toimeenpanemaan sotakuria.

Uuden suurruotsalaisen ajatustavan tyypillinen edustaja oli 1600- ja 1700-lukujen vaihteessa Turun yliopistossa professorina toiminut Israel Nesselius. Hänen ja kaltaistensa mielestä "vaikeasti opittava ja mutkikas suomenkieli oli vähitellen hävitettävä ja kansalle tuli opettaa ruotsinkieltä niin täydellisesti, että jokainen suomalainen saattbi omaksua sen äidinkielekseen".

Suomalaisuus leimattiin metsäläisyydeksi sekä rodullisesti ja älyllisesti ruotsalaisuutta alemmaksi. Ruotsalaisuus manipuloitiin halutuksi ominaisuudeksi.

Luterilaiset papit alkoivat antaa esivallalleen kuuliaisina "rahvaalle" ruotsalaisia sukunimiä ja muuttaa suomalaisia nimiä "kantajan arvoa aateloivasti" ruotsalaisiksi.

Historiankirjojen mukaan jopa "kiintymystään omaan kansaansa osoittanut" ja Suomen kehittämisen uranuurtajaksi kohotettu Henrik Gabriel Porthaniloitsi jo 1790-luvulla ruotsin yleistymisestä Turussa elinaikanaan. Kehityssuuntaa on kuvattu sanoin: "Suomen kielen tukialue kapeni ja madaltui sosiaalisesti. Se karkoitettiin yhtäältä keittiönurkkiin ja toisaalta maan itä- ja pohjoisosiin. Suomen kieli oli kulttuurisessa katsannossa kuroutumassa irti maan valtioruumiista."

Kalevalaisuus herätti karelianismin ja suomalaisuuden

Ruotsi kärsi vuosien 1808-1809 sodassa tappion Venäjälle ja luovutti sille kuusi itäistä lääninään ei siis Suomea. Uuden hallinnon alaisuudessa suomalaisuus pystyi jälleen tavoittelemaan sillä ollutta ja sille

kuuluvaa asemaa.

Suomalaisen sivistyneistön vuonna 1831 perustama Suomalaisen Kirjallisuuden Seura käynnisti tuon työn. Kalevalaisuus alkoi kohota suomalaisuuden merkittävimäksi herättäjäksi.

J. V. Snellman, filosofi, yhteiskunnallinen kirjailija ja valtiomies kohosi vuonna 1840 "huutavan ääneksi korvessa". Hän arvosteli terävästi kotimaansa silloisia oloja, isänmaallisen mielen puuttumista ja henkistä elämää pitäen kansallisen omalaatuisuuden pelastamiseksi välttämättömänä kansallistajunnan heräämistä. Tämä voitaisiin saada aikaan kohottamalla suomen kieli maan sivistyneistön kieleksi.

Suomalainen kulttuurivallankumous alkoi vyöryä sekä taiteen että tieteen aloilla. Elias Lönnrot julkasi pitää syksyllä 1848 Helsingin yliopistossa sen historian ensimmäisen suomenkielisen luentosarjan.

Kalevalainen kulttuuri oli ponnin suomalaisen identiteetin voimistumiseen. Ruotsalaisten ja luterilaisen kirkon vainoama kalevalaisuus nousi suomalaisuuden peruspilariksi. Kotikylällämme Metsäpirtin Vaskelallakin on merkittävä vaikutus suomalaisuuden kohottamisessa. Sukumme, sukukylämme ja koko Suomen nimekkäin runonlaulaja, Larin Paraske, oleskeli Porvoossa laulattajansa Adolf Neoviuksen luona vuosina 1891-1894 kahteen otteeseen, yhteensä liki kolme vuotta. Lukuisia suomalaisuuden ikoneiksi kohonneita kulttuuripersonaa kävi tuolloin häntä tapaamassa. Paraske innoitti niin Jean Sibeliuksen, Albert Edelfeltin, Eero Järnefeltin kuin monen muunkin taiteilijamme kalevalaisuuteen ja karelianismiin.

Snellmanin työtä suomalaisen kansallisuusaatteen esitaistelijana jatkoi jo eri yhteyksissä mainitsemani historian tutkija ja valtiomies Yrjö Sakari Koskinen, alunperin Georg Zacharias Forsman. Hän kasvoi täysin ruotsinkielisissä oloissa, mutta koki Snellmanin vaikutuksesta jo kouluaikana herätyksen suomalaisuuteen ja otti itselleen suomalaisen nimen. Yrjö Sakari Koskinen toimi vuodesta 1863 alkaen professorina Helsingin yliopistossa. Hänet aateloitiin vuonna 1884 nimellä Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen. Yrjö-Koskisen hautajaiset ovat esimerkki siitä, miten ruotsinkieliset kohtelivat suomalaisuuden puolestapuhujia vielä 1900-luvun alussakin. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta kieltäytyi kokouksessaan 468 vastaan, 280 puolesta kunnioittamasta omin lipuin ja seppelein 13.11.1904 edesmenneen professorinsa hautajaistilaisuutta.

Viimeisin röyhkeä ruotsalaistamistoimenpide tapahtui mielestäni 1920- ja 1930-luvuilla. Silloin ujutettiin historian kirjoitukseemme käsite Ruotsi-Suomi. Sellaista valtakuntaa ei Ruotsin historia tunne. On ollut vain rajoiltaan muuttunut Ruotsi, kuten Haminan rauhansopimukseen vuonna 1809 kirjatun alueluovutuksen sanamuoto todistaa. Ainakin suomalaisidentiteettisten tulisi oma-aloitteisesti luopua käsitteen Ruotsi-Suomi käytöstä.

Suomenruotsalaisuus ja suomalaisten ruotsinkielisyys ovat kaksi eri asiaa, vaikka niitä yritetäänkin samaistaa. Ruotsi oli onnistuttu monopolisoimaan hallinnon, elinkeinoelämän ja yliopisto-opetuksen kieleksi. Ilman sen taitoa ei ollut menestymisen mahdollisuuksia. Luotu järjestelmä valvoi ja puolusti kaikin keinoin ruotsinkielisten kahmimia etuja ja luomia mielikuvia.

Väitteet suomenruotsalaisten valtavasta merkityksestä Suomen teollisen, taloudellisen ja henkisen kasvun edistäjinä että suomalaisuuden puolustajina venäläisyyttä vastaan ovat katteettomia myyttejä.

Suomi-nimisen rajoiltaan määritellyn maan syntysanat lausuttiin ja suomalaiset kohotettiin jälleen virallisesti omana kansakuntanaan kansakuntien joukkoon vuonna 1809. Kehittyminen nykyiseksi suomalaiseksi maaksi alkoi saadun autonomian myötä ja Venäjän keisarien aluksi hyvinkin suosiollisen hallinnon suojassa. Myöhemmät venäläistämisaikheet olivat pääosin toteuttamattomiksi jääneitä ukaaseja ja perin vaatimattomia tekoja edelleenkin vähäteltyihin ruotsalaistamistoimenpiteisiin verrattuina. Suomalaisuuden palauttaneesta kalevalaisesta hengestä tuli kilpi venäläistämisyarkimyksiäkin vastaan.

Lähes kaikki maamme vanhat ja tunnetut teollisuus-, kauppias- ja kulttuurisuvut ovat

baltiansaksalaisia, venäläisiä, brittejä, hollantilaisia, sveitsiläisiä, norjalaisia tai vierasperäisestä nimestään huolimatta supisuomalaisia. Ruotsalaistaminen näivetti aidosti kansainvälisenkin kansanosamme identiteettiä ja siten kansainvälisyyttämme.

Menneisyyden tosiasioita on käsiteltävä avoimesti. Suomessakin on kummittelevia luurankoja ja pesemätöntä likapyykkiä historiamme tapahtumista. Sukumme kalevalaiset juuret paitsi oikeuttavat, myös velvoittavat meitä totuuden etsintään omassa asiassamme.